

Tomasz Janusz Jagiełło

"Łukasz Watzenrode, życie i działalność polityczna (1447-1512)", Karol Górski, Wrocław [etc.] 1973 : [recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 18/1-2, 320-322

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nienia możnaby wskazać na enuncjacje Urzędu Nauczycielskiego, które poruszyły ten problem. Przykładowo nasuwają się nam przemówienia papieża Pawła VI: z 20. XI. 1965 do Komisji Rewizji Prawa kanonicznego; z 8. II. 1973 od Audytorów Trybunału Roty Rzymskiej; z 17. IX. 1973 do uczestników II Międzynarodowego Kongresu prawa kanonicznego w Mediolanie.

Dziękujemy Autorowi za dobrą pracę dla polskiej kanonistyki; przeczyta zaś On sobie z pewnością za wielką zapłatę, gdy u czytelników jego książki zrodzi się świadomość i przekonanie, że prawo kanoniczne nie jest ciałem obcym w życiu wspólnoty kościelnej, ale istotnie z niej wyrasta i jej samej służy.

Ks. Karol Wypler

Karol Górski, Łukasz Watzenrode, życie i działalność polityczna (1447—1512), Studia Copernicana, t. X, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1973, ss. 160.

Praca Karola Górskiego jest najobszerniejszą z dotychczasowych monografii poświęconych biskupowi Łukaszowi Watzenrodemu, doktorowi prawa kanonicznego (od r. 1473), rządcy diecezji warmińskiej (1489—1512) i polskiemu mężowi stanu w czasach Jana Olbrachta, Aleksandra i Zygmunta Jagiellończyków. Obok warstwy biograficznej wiele miejsca zajmuje w tej pracy omówienie poglądów politycznych i projektów reform biskupa Łukasza, na tle stosunków panujących w Prusach Królewskich na przełomie XV i XVI wieku.

Profesor Karol Górski, znany historyk, zasłużony badacz dziejów Pomorza Gdańskiego, ziemi chełmińskiej i Warmii, jeden z najwybitniejszych współczesnych kopernikanoznawców, opublikował monografię o biskupie Łukaszu z okazji... Międzynarodowego Roku Kopernikowskiego. Biskup Watzenrode był bowiem wujem Mikołaja Kopernika. Zapewnił mu wykształcenie i dostatni byt w Warmińskiej Kapitułe Diecezjalnej, a jako najwybitniejszy w tym „collegium multorum doctorum et piorum virorum” (jak pisał o kapitule warmińskiej G. J. R h e t i c u s), — mocno oddziałał na poglądy życiowe Wielkiego Astronoma. Fakty te dostatecznie uzasadniają włączenie dzieła K. Górskiego do serii *Studia Copernicana* wydanej przez Polską Akademię Nauk w związku z Jubileuszem Kopernikowskim.

Treść omawianej książki poprzedza fotokopia zaginionego w 1945 r. portretu biskupa Łukasza Watzenrodego. Praca dzieli się na osiem rozdziałów:

- I. Od dzieciństwa do wieku dojrzałego.
- II. Walka o biskupstwo.
- III. Pojednanie z Janem Olbrachtem i przemiana w polskiego męża stanu.
- IV. Stosunek do zakonu krzyżackiego.

V. Poglądy i realizacja programu politycznego.

VI. Ostatnie lata i załamanie się polityki Łukasza.

VII. Rządy wewnętrzne na Warmii.

VIII. Stosunek do kapituły i sprawa następstwa.

Praca zaopatrzona jest w skromne „Uwagi wstępne” i w „Zakończenie” opisujące zgon Łukasza Watzenrodego i sądy o nim. Zawiera też trzy materiały dodatkowe, które autor wspólnie zatytułował „Ekskursy”. Są to analizy dwóch dokumentów: supliki biskupa Łukasza Watzenrodego przeciwko Zakonowi oraz supliki kanonika Alberta Bischofa rzucającej światło na stosunki polsko-warmińskie. Trzeci materiał jest opisem ekonomicznych przyczyn konfliktu biskupa Łukasza z Gdańskiem. Ostatnie karty tej książki zajmują: przegląd najważniejszych pozycji bibliograficznych wykorzystanych podczas opracowania monografii, streszczenia pracy w języku rosyjskim, francuskim i angielskim, indeks nazwisk i nazw geograficznych, spis ilustracji oraz cztery wersje językowe spisu treści. Źródłowo praca opiera się w dużym stopniu na materiałach wydawanych przez autora wspólnie z prof. Marianem Biskupem w serii *Akta Stanów Prus Królewskich*, t. 1—5, Toruń 1955—1971.

K. Górski nie wprowadza poważniejszych zmian w chronologii życia biskupa Łukasza Watzenrodego, znanej z opracowań innych autorów. Poszerza natomiast znacznie dotychczasową wiedzę na temat zabiegów Łukasza o biskupstwo warmińskie. Sprawa ta zyskała pełniejsze naświetlenie dzięki niedawnym badaniom przeprowadzonym przez autora w archiwach włoskich. Podobnie wnikliwe badania przeprowadził prof. Górski już wcześniej w odniesieniu do ideologii politycznej biskupa Łukasza. Dociekaniom tym dał on wyraz w artykule *Les idées politiques de Lucas Watzenrode, évêque de Warmie 1447—1512*, opublikowanym w „Anciens Pays et Assemblées d'Etats”, vol. XLVIII, Bruksela 1969. W opracowaniu książkowym autor poszerza problematykę poruszoną w artykule o wyniki najnowszych badań. Ze strzępów wypowiedzi biskupa i wypowiedzi o nim, z drobiazgowej analizy dostępnych materiałów źródłowych powstaje pod piórem K. Górskiego wizja poglądów politycznych biskupa Łukasza, rysuje się linia ich rozwoju i ocena ich realizacji. Widać tu dowodnie propolskie nastawienie biskupa będącego jednocześnie zwolennikiem autonomii Prus. Wyjaśnia się konsekwentnie nieprzychylny stosunek Łukasza do zakonu krzyżowego. Można wyraźnie zaobserwować mądrość myśli prawniczej i organizacyjnej Watzenrodego przejawiającą się szczególnie w projektach reorganizacji struktur ustrojowych Warmii i Prus Królewskich.

Tworząc nowoczesną monografię poświęconą biskupowi Łukaszkowi Watzenrodemu autor wyczerpał wszystkie dostępne źródła i opracowania. Drobiazgowo ich analiza dała w rezultacie mikrosyntetyczne ujęcie dziejów biskupa warmińskiego Łukasza. Szerokie spojrzenie autora na zagadnienia ustrojowo-prawne Dominium Warmińskiego, egzystującego w ramach Prus Królewskich, oraz ukazanie obszernych fragmentów

historii stosunków polsko-krzyżackich i polsko-ruskich na przełomie XV i XVI wieku znacznie podnosi wartość pracy, nie tylko dla kopernikoznawców, ale też dla historyków Kościoła i historyków prawa kościelnego w Polsce.

Tomasz Janusz Jagiełło